

MARIA BARBARA STYK

WSPOMNIENIE
O ŚP. PROFESOR IRENIE SŁAWIŃSKIEJ
(1913–2004)

W dniu 18 stycznia 2004 r. zmarła w Warszawie Irena Sławińska, emerytowany profesor zwyczajny Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Irena Sławińska urodziła się 30 VIII 1913 r. w Wilnie, jako córka inżyniera Seweryna Sławińskiego i Heleny z Kurnatowskich. Ojciec – absolwent Instytutu Imperatorskiego w Petersburgu – został w 1914 roku zmobilizowany i dostał się w ręce bolszewików. Do końca życia przebywał w szpitalu¹. Jak sama wyznaje, wielki wpływ na ukształtowanie Jej osobowości – zamięrowanie do nauki, kult pracy – wywarła Matka.

Irena Sławińska uczęszczała do Państwowego Gimnazjum im. Elizy Orzeszkowej w Wilnie – zakładu o wysokim poziomie nauczania i wspaniałej atmosferze. Po latach opisała tę szkołę i jej życie teatralne, w którym

Dr hab. MARIA BARBARA STYK, prof. KUL – kierownik Katedry Edukacji Literackiej i Teatralnej w Instytucie Pedagogiki na Wydziale Nauk Społecznych KUL; adres do korespondencji: Al. Raclawickie 14, 20-950 Lublin.

¹ Wypowiedź Ireny Sławińskiej w filmie Adama Kulika pt. *Pasje Pani Profesor*, Telewizja Lublin 1997, emisja 12 lutego 2004 r.

uczestniczyła. Udział w spektaklu *Femmes savantes* przesądził o Jej powołaniu życiowym.

W 1930 roku rozpoczęła studia polonistyczne i romanistyczne na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie. Ówczesna generacja obfitowała w ludzi wybitnie utalentowanych. Wśród rocznika Ireny Sławińskiej byli: Zbigniew Folejewski – późniejszy profesor slawistyki na uniwersytecie w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie, Józef Trypućko – profesor slawistyki w Uppsali, Maria Rzewuska – adiunkt Uniwersytetu Warszawskiego, Maria Renata Mayenowa – profesor Instytutu Badań Literackich, Eugenia Omelańczykówna-Krasowska – wieloletni Minister Oświaty i Szkolnictwa Wyższego, Witold Rudziński – kompozytor i muzykolog. Do grona kolegów uniwersyteckich Ireny Sławińskiej należeli też nieco starsi – Czesław Zgorzelski (1908-1996) i Czesław Miłosz (ur. 1911).

Nauczycielami akademickimi Ireny Sławińskiej byli profesorowie: Stanisław Pigoń, Konrad Górski i Manfred Kridl. Przyszła uczona była uczestniczką seminarium prof. Kridla, na którym młodzież polonistyczna zapoznawała się z nowymi propozycjami badawczymi, głównie formalistów rosyjskich i praskiej szkoły strukturalnej.

Jako młoda studentka Irena Sławińska brała udział w życiu uczelni – w zebraniach i dyskusjach naukowych, w działalności Koła Polonistów, Wileńskiego Koła „Juventus Christiana”, gdzie ukazała się Jej pierwsza praca pod znamienym tytułem *O pełni miłości* (1933). Uczestniczyła też w wycieczkach Klubu Włóczęgów.

Miała także możliwość uczestniczenia w niezwykle bogatym życiu kulturalnym i teatralnym miasta. W Wilnie, w latach 1925-1929, działał znakomity Teatr Reduta Juliusza Osterwy, dając słynne premiery *Wesela*, *Wyzwolenia*, *Przepióreczki*, *Sułkowskiego*, *Księcia Niezłomnego*. Późniejsze lata teatru wileńskiego na Pohulance, pod dyrekcją Aleksandra Zelwerowicza (1929-1931) i Mieczysława Szpakiewicza (1931-1939), obfitowały w występy najlepszych polskich aktorów: Ireny Solskiej, Ludwika Solskiego, Stefana Jaracza, Kazimierza Junoszy Stępowskiego.

Po ukończeniu studiów Irena Sławińska uczyła języka polskiego w gimnazjum i jednocześnie pracowała nad dysertacją doktorską pt. *Typy dramatu w epoce Młodej Polski*. Lata 1938-1939 spędziła w Paryżu. Jako stypendystka Funduszu Kultury Narodowej studiowała na Sorbonie teatrologię i literaturę powszechną.

Drugą wojnę światową przeżyła w rodzinnym Wilnie i w Gliniszczach koło Wilna, ucząc młodzież języka polskiego i historii w zakresie gimnazjum

i liceum. Ten okres opisała w swojej książce wspomnieniowej *Szlakami moich wód...* (Lublin 1998, Norbertinum, seria: Mistrzowie, *Wprowadzenie* abp Józef Życiński) – w przejmujących rozdziałach *Irenka* i *Swawolny Dyzio Glin-ciszek*.

Po wojnie Irena Sławińska przybyła do Torunia i została pracownikiem naukowym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. W roku 1946 uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie pracy *Tragedia w epoce Młodej Polski. Z zagadnień struktury dramatu*, wydanej drukiem w 1949 r. przez Towarzystwo Naukowe w Toruniu (seria: Prace Wydziału Filologiczno-Filozoficznego, t. I, z. 2). Rozprawę tę zadedykowała: *Drogiemu Panu Profesorowi / Manfredowi Kridlowi / z wyrazami wdzięczności i przywiązania / autorka*.

W roku 1949/1950 była związana z Wyższą Szkołą Pedagogiczną w Gdańsku i z Instytutem Badań Literackich PAN w Warszawie. W tymże Instytucie pracowała na stanowisku kustosa bibliotecznego. W roku 1950 młoda Uczona została zwolniona z pracy w ramach „czystki” ideologicznej. Została zaproszona przez rektora Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego ks. prof. Antoniego Słomkowskiego na tę uczelnię, obejmując stanowisko zastępcy profesora, w roku 1956 – profesora nadzwyczajnego, w roku 1969 – profesora zwyczajnego.

Pełniła funkcje kierownika Katedry Teorii Literatury oraz Katedry Literatury Porównawczej (1950-1975), a od roku 1976 – nowo utworzonej Katedry Dramatu i Teatru. W latach 1962/1963-1963/1964 pełniła funkcję dziekana Wydziału Nauk Humanistycznych.

Była czynnym członkiem Towarzystwa Naukowego KUL (w latach 1960-1962 pełniła funkcję wiceprezesa), Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, Towarzystwa Naukowego w Toruniu. Była także członkiem Komitetu Nauk o Literaturze PAN oraz Rady Naukowej Instytutu Sztuki PAN. Miała swój udział – jako członek komitetu redakcyjnego – w wydawaniu „Roczników Humanistycznych” oraz „Zeszytów Naukowych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego”.

Profesor I. Sławińska była też członkiem komitetu redakcyjnego I tomu *Encyklopedii Katolickiej* (wyd. 1973). Na jej łamach pomieściła wiele cennych haseł, m.in. *Dramat religijny* (t. I, kol. 188-197).

Jako członek Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza wygłosiła wiele ważnych odczytów, m.in. *Nowa obecność Biblii w teatrze współczesnym* (13 XI 1984).

Profesor Sławińska wykładała na wielu uniwersytetach zagranicznych: w Montrealu (1957), na Yale University (rok akad. 1958/1959, jako stypendystka Forda), na Brown University oraz University of Illinois (1968/1969), przez trzy semestry na Universite Catholique de Louvain (Belgia, 1971-1974) oraz na Uniwersytecie we Fryburgu (Szwajcaria, 1979).

W latach akademickich 1976/1977 i 1977/1978 wspierała swoją wiedzą i doświadczeniem młody Uniwersytet Gdański.

W roku 1982 jako *visiting professor* na York University w Toronto Profesor Sławińska przeprowadziła wykłady (72 godziny) z teorii i filozofii teatru w ramach Summer Semester Graduate English Programme. Ponadto wygłosiła wiele odczytów w ośrodkach polonijnych w Toronto i Ottawie – o twórczości Cypriana Norwida i o funkcjach teatru polskiego w ostatnich latach.

Zasługi prof. Ireny Sławińskiej jako naukowca są ogromne. Stworzyła własną szkołę teatrologiczną. Na pierwszym miejscu należy wymienić Jej prace teoretyczne, poświęcone przede wszystkim dramatowi. Studium *Główne problemy struktury dramatu*, wielokrotnie zamieszczane w pracach zbiorowych teoretycznoteatralnych – polskich i zagranicznych – oraz w podręcznikach do nauki o teatrze, należy od dawna po dzień dzisiejszy do kanonu lektur obowiązujących adeptów tej dziedziny wiedzy. Uczona wyznaczyła w nim nowe kategorie badawcze dramatu: czas i przestrzeń. Ich analizie poświęciła szereg cennych rozpraw, m.in. *Przywołanie przestrzeni w dramacie Słowackiego „Zawisza Czarny”* (w: *Juliusz Słowacki w stopięćdziesięciolecie urodzin [...]*, Warszawa 1959); *Znaki przestrzeni teatralnej w „Krakusie” Norwida* („Roczniki Humanistyczne” 19:1971 z. 1: *O sztuce literackiej. Prace ofiarowane Czesławowi Zgorzelskiemu*); *La structure temporelle du drame brechtien. La Vie de Galilée*, „Zagadnienia Rodzajów Literackich” 19:1976, z. 2.

Problematykę słownej struktury dramatu przedstawiała w wielu pracach teoretycznych (np. *Problematyka badań nad językiem dramatu*) i analitycznych (np. *O strukturze słownej „III części Dziadów”* (Lublin 1957, Towarzystwo Naukowe KUL; przedruk w: *Dramat polski XIX i XX wieku. Interpretacje i analizy*, red. nauk. Lech Ludorowski, Lublin 1987, UMCS).

Interesujący jest także postawiony przez Uczoną problem wizji teatralnej, zawartej w tekście dramatycznym. I to zagadnienie znalazło odzwierciedlenie w wielu jej pracach analityczno-interpretacyjnych, np. *Elementy teatralnej wizji* (w: *O komediach Norwida*, Lublin 1953, Towarzystwo Naukowe KUL, Rozprawy Wydziału Historyczno-Filologicznego, t. 8); *O badaniu wizji*

teatralnej Wyspiańskiego („Pamiętnik Literacki” 1958, z. 2). Niezwykle cenne są prace Ireny Sławińskiej z zakresu genealogii i terminologii teatralnej.

Doskoniała znajomość kilku języków obcych i kontakty zagraniczne umożliwiały Uczzonej orientację w nowych kierunkach badań. Prezentowała je – jako pierwsza w Polsce – w wielu pracach, m.in. *Badania literackie w Ameryce: rozwój dyskusji metodologicznej* („Kwartalnik Neofilologiczny” 7:1961 z. 3); *Teoria dramatu na Zachodzie 1945-1960* („Pamiętnik Literacki” 52:1961, z. 3 i 53:1962, z. 1).

Do ważnych prac należą jej rozprawy przedstawiające semiologiczne, socjologiczne, filozoficzne, antropologiczne, a także teologiczne spojrzenie na sztukę teatru. Oto tytuły niektórych z nich: *Filozofia teatru* („Dialog” 1961 nr 5); *La semiologie du théâtre in statu nascendi: Prague 1931-1941* („Roczniki Humanistyczne” 29:1977 z. 1); *Socjologia teatru – dziś* („Pamiętnik Teatralny” 1976 z. 3); *Współczesna refleksja o teatrze. Ku antropologii teatru* (Kraków 1979, Wydawnictwo Literackie), *Dramat i teatr w refleksji teologicznej* („Dialog” 1983, nr 11).

Współczesna refleksja o teatrze. Ku antropologii teatru – dedykowana *Mojej Almae Matri [Vilnensi] w 400-lecie* – to „przeгляд współczesnych osiągnięć i orientacji badawczych rozrosły do wymiarów poważnej monografii. A wiadomo, że prof. I. Sławińska jest u nas mistrzem w operowaniu formą naukowego przeglądu. Znamionuje je zawsze mądra selektywność w przedstawianiu materiału, układ problemowy, hierarchizacja osiągnięć naukowych” (Stefania Skwarczyńska). Ireny Sławińskiej refleksja o teatrze obejmuje egzystencjalną filozofię teatru, inspirację Romana Ingardena, krytykę symboliczną, psychoanalizę, socjologiczne widzenie teatru, semiologię teatru w stanie narodzin i dziś, próby matematyzacji teatru. Autorka rozważa kluczowe problemy teatru, jakimi są: sytuacja, postać, gest, słowo, przestrzeń, czas. Monografia ta – „panorama – jak ją określono – obraz z szerokim horyzontem” – zyskała opinię „jednej z najbardziej podstawowych w naszej naukowej literaturze teatrologicznej” (Stefania Skwarczyńska).

Interesujące są – zawarte w tej monografii – rozważania Ireny Sławińskiej o statusie teatru (obrzęd – zabawa – gra – świat jako spektakl). To ostatnie zagadnienie stanie się przedmiotem osobnej, pasjonującej wypowiedzi pt. *Świat jako spektakl* (tekst odczytu, wygłoszonego w dniu 24 maja 1977 r. na posiedzeniu publicznym Towarzystwa Naukowego KUL z okazji przyznania prof. Stefani Skwarczyńskiej nagrody im. Ks. Idziego Radziszewskiego, ukazał się w „Summarius” nr 25 za rok 1976, wyd. 1978).

Teren naukowej obserwacji i refleksji Uczzonej był bardzo rozległy. Obejmował wiele epok literatury polskiej i powszechnej oraz teatru polskiego i powszechnego. Do twórców najbardziej ją fascynujących, przede wszystkim jako dramaturg, należał Cyprian Norwid. Książka zbiorowa *O Norwidzie pięć studiów* (Toruń 1949) przyniosła dwa studia Ireny Sławińskiej: „*Słodycz, miniatura tragiczna*” i *Za kulisami „Tyrtēja”*.

Wspaniałym owocem zainteresowań Norwidem była jej rozprawa habilitacyjna *O komediach Norwida* (Lublin 1953, Towarzystwo Naukowe KUL), zaprezentowana już w roku 1951 na posiedzeniu Komisji Historii Literatury Polskiej PAU w dniu 6 X pod przewodnictwem S. Pigionia. Rzecz była nowatorska nie tylko przez sam wybór przedmiotu badań, przybliżającego nie znaną dotąd część spuścizny autora, lecz także dzięki warsztatowi metodologicznemu, ujawnionemu w analizie „wysokiej komedii”. Kolejna książka, *Reżyserska ręka Norwida* (Kraków 1971, Wydawnictwo Literackie), stanowiła zbiór studiów analizujących głównie pozasłowne – ale prezentowane poprzez słowo – środki wyrazu dramaturgii Norwida. Do znanych już kategorii czasu i przestrzeni dołącza „ciąg scenicznych gestów”.

Tę Miłośniczkę Norwida interesowała nie tylko wizja sceniczna wpisana w tekst dramatu, lecz i konkretna wizja teatralna. Dokonała rekonstrukcji krakowskiej premiery *Krakusa* z 1908 r. Rozprawa „*Krakus*” *Norwida w życiu teatralnym Młodej Polski* to przykład trudnej i żmudnej pracy „archeologa teatru” – badacza dawnych dokumentów: egzemplarza reżyserskiego, afisza, recenzji – i znakomitych wyników tej pracy.

Młoda Polska to ulubiona epoka prof. Ireny Sławińskiej. Jej właśnie poświęciła swą rozprawę doktorską *Tragedia w epoce Młodej Polski*. Wydana drukiem (Toruń 1948), stała się ważnym wydarzeniem w życiu naukowym – jako praca pionierska, inicjująca renesans tej interesującej epoki, która po wielu latach zapomnienia, a nawet pogardy, znacznie później znalazła się w centrum zainteresowania badaczy.

Następna cenna pozycja dotycząca Młodej Polski to *Myśl teatralna Młodej Polski. Antologia* (wybór Irena Sławińska i Stefan Kruk), wydana w serii *Teorie Współczesnego Teatru* pod redakcją Konstantego Puzyny (Warszawa 1966, Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe). Sumiennie zebrany interesujący materiał z tej epoki, poprzedzony obszernym, erudycyjnym wstępem zatytułowanym *Młodopolska batalia o teatr*, jest znaczącym wkładem do wiedzy o epoce i jej teatrze.

Tom *Wśród mitów teatralnych Młodej Polski*, praca zbiorowa pod redakcją Ireny Sławińskiej i Marii Barbary Stykowej (Kraków 1983, Wydawnictwo Literackie), prezentuje – jak określono w jednej z recenzji – spory okres

historii polskiej sceny w jego najbardziej oryginalnych zjawiskach. Przedmiotem studiów zawartych w tym tomie stały się: mit artystów teatru – Tadeusza Pawlikowskiego (artykuł Jana Michalika), Maxa Reinhardta (tekst Romana Taborskiego), legendy aktorskie – Sary Bernhardt (tekst Danuty Walczewskiej), Eleonory Duse (artykuł Urszuli Wiśniowskiej), Ireny Solskiej (studium Lidii Kuchtówny), Kazimierza Kamińskiego (opracowanie Zofii Jasińskiej) oraz najbardziej wówczas fascynujące modele dramatu i teatru – Maurice’a Maeterlincka (studium Marii B. Stykowej), Knuta Hamsuna (analiza Mariana Lewki). Legendarna inscenizacja Młodej Polski (*Wnętrze* M. Maeterlincka) stała się przedmiotem rekonstrukcji spektaklu przeprowadzonej przez M. B. Stykową.

Spośród twórców młodopolskich najbardziej interesowali Panią Profesor wspomniany już Stanisław Wyspiański, a także Tadeusz Rittner i Tadeusz Miciński.

Lista pisarzy zagranicznych, którymi zajmowała się Profesor Sławińska, jest obszerna. Obejmuje takie nazwiska, jak: Gilbert Keith Chesterton, George Bernanos, Thomas Stearns Eliot, Friedrich Dürrenmatt, Simone Weil, Paul Claudel, Bertolt Brecht, Iwan Turgieniew, Oskar Miłosz [Oscar Vladislas de Lubicz].

Spośród nich wyraźnie uprzywilejowaną pozycję zajmował Paul Claudel. To właśnie jego twórczości prof. Sławińska poświęciła najwięcej uwagi. *Siedem demonów* Claudela (także w przekładzie na język czeski: *Sedm Claudelových démonů*, přeložila L. Furgyiková, „Divadlo” 1968, červen), *Claudel – homme de théâtre* („Roczniki Humanistyczne” 16:1967 z. 4); *Claudel – geniusz teatru* („Tygodnik Powszechny” 1968 nr 33) – oto tytuły niektórych jej rozpraw. Na szczególną uwagę zasługuje obszerna pozycja materiałowa: antologia Paul Claudel: *Możliwości teatru* (wybór i wstęp I. Sławińska, przekład M. Skibniewska, noty: M. Uchańska, Warszawa 1971, Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, seria: Teorie Współczesnego Teatru, pod red. K. Puzyny). Przybliżyła w niej prof. Sławińska niełatwą dramaturgię Claudela, jej potencję teatralną. Niewątpliwie takie erudycyjne wprowadzenie oraz posłowie do późniejszej cennej książki (P. Claudel: *Wybór dramatów*, wybór, oprac. i wstęp Halina Sawecka, posłowie Michel Autrand, Irena Sławińska, noty H. Sawecka, Wojciech Kaczmarek, konsultacja językowa Marie-Josephine Whitaker-Polakiewicz, Lublin 1998, Wydawnictwo UMCS) ułatwiły wejście dramatów Claudela na scenę polską w ostatnich latach.

Kręgiem badawczym, od dawna zajmującym uwagę prof. Sławińskiej, był dramat i teatr religijny: polski i powszechny, dawny i współczesny, „wysoki” i popularny. Uczestniczyła Ona w posiedzeniach Komisji Episkopatu Polski

do spraw Środków Społecznego Przekazu, troszcząc się o współczesny teatr religijny: seminaryjny, akademicki, parafialny, duszpasterski. Z tego zakresu powstawało pod kierunkiem Pani Profesor najwięcej prac magisterskich.

Profesor Sławińska była współtwórczynią i wieloletnią opiekunką Teatru Akademickiego KUL, powstałego w roku 1952. Była to ambitna scena, wystawiająca *Dziadów część III* (1954) oraz sztuki autorów nie granych wówczas w teatrach zawodowych: Cypriana Norwida, Jerzego Zawieyskiego, Romana Brandstaettera oraz klasyków obcych: G. Bernanosa, T. S. Eliota, G. H. Chestertona, Grahama Greena, Diego Fabbriego.

Wśród wychowanków Profesor Sławińskiej jest wielu naukowców teatrologów: Lech Ludorowski (także teoretyk i historyk literatury, długoletni kierownik Zakładu Teorii Literatury UMCS), Edward Krasiński (Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk), Stefan Kruk (UMCS), Jan Ciechowicz (Uniwersytet Gdański), śp. ks. Marian Lewko (KUL), Maria B. Styk (KUL), Wojciech Kaczmarek (KUL), Ryszard Strzelecki (Uniwersytet Rzeszowski).

Wśród absolwentów prof. Sławińskiej są też profesorowie innych specjalności polonistycznych: Zdzisław Łapiński (Instytut Badań Literackich PAN), Tadeusz Kłak, a także dyrektorzy teatrów, m.in. Tomasz Jaworski; aktorzy, np. Danuta Nagórna; reżyser T. Jaworski; recenzenci teatralni, m.in. Bronisław Mamoń; filmowcy: śp. Juliusz Burski, Barbara Gorgol; organizatorzy życia teatralnego: Krystyna Chruszczewska i Anna Maria Klimalanka (w Kanadzie); wydawcy, np. Norbert Wojciechowski; redaktorzy, m.in. Barbara Grodzieńska, Anna Podgórska, Danuta Walczewska; dziennikarze, np. Alojzy Leszek Gzella; nauczyciele szkół średnich (m.in. Alicja Rebeta, śp. Ryszarda Żarkowska, Janina Rząsa, Helena Szoka, Urszula Retzlaff w Irlandii (także artysta malarz); bibliotekarze, m.in. Krystyna Wolanowska; muzealnicy teatralni: Zofia Jasińska, Maria Sarnowska-Staniszevska; bibliografowie, m.in.: Maria Kunowska-Porębna, Jan Gotfryd; pisarze, m.in.: Wiesław Myśliwski, Maria Józefacka, Józef Zięba, Bohdan Królikowski; duszpasterze i kaznodzieje: śp. ks. Zenon Modzelewski, ks. Mirosław Paciuszkiewicz SJ, ks. Wiesław Wilk, ks. Wiesław Aleksander Niewęglowski, ks. Tadeusz Bańkowski CO; siostry zakonne: M. Reyówna, M. Olczakówna felicjanka, Danuta Hanna Grabska OSU, Cecylia Płaczek CSMI, Maria Stachurska CSFN.

Z dniem 1 października 1983 r. Pani Profesor przeszła na emeryturę. Nie zaniechała jednak dalszych badań naukowych. Od tego czasu znacznie powiększyła swój dorobek o wiele cennych pozycji.

W dniu 11 czerwca 1996 roku na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu odbyła się uroczystość odnowienia doktoratu prof. Ireny Sławińskiej. Promotorem był prof. Artur Hutnikiewicz.

Dorobek naukowy profesor Ireny Sławińskiej jest ogromny i imponujący. Nie chodzi tylko o liczbę publikacji, która obejmuje 491 pozycji, lecz o ich wagę naukową.

Profesor Sławińska czynnie uczestniczyła w życiu naukowym w kraju i za granicą. Pełniła funkcje recenzenta i promotora w przewodach doktorskich i habilitacyjnych, recenzenta edycji teatrologicznych. Interesowała się także współczesnym życiem teatralnym: była konsultantem reżyserów i aktorów, pisywała recenzje inscenizacji polskich i zagranicznych.

Za swój dorobek naukowy Pani Profesor otrzymała wiele nagród. W 1986 r. została uhonorowana doroczną Nagrodą Towarzystwa Naukowego KUL im. Ks. Idziego Radziszewskiego, a w roku 1994 – nagrodą Fundacji Alfreda Jurzykowskiego w Nowym Jorku za prace nad dramatem i teatrem. Polski Pen-Club przyznał jej w 1995 r. nagrodę im. Ksawerego Pruszyńskiego za eseistykę. W roku 1998 otrzymała Medal Wschodniej Fundacji Kultury „Akcent” za „szczególne dowartościowanie kultury kresów”. W roku 2000 otrzymała Nagrodę Literacką im. Bolesława Prusa – ustanowioną przez Lubelski Oddział Stowarzyszenia Pisarzy Polskich, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego, Urząd Miast Lublina, Bibliotekę Uniwersytecką KUL i Wydawnictwo Norbertinum – w dziedzinie prozy za lata 1998-1999, za książkę wspomnieniową *Szlakami moich wód...* W 2001 r. norwidologowie ofiarowali Jej w Warszawie medal Fundacji Norwidowskiej „za krzewienie autentycznych postaw chrześcijańskich” wraz ze specjalnym tomem poświęconego Jej – z okazji 80. rocznicy urodzin – tomu „Studia Norwidiana” (1991-1992 z. 9-10).

Pani Profesor miała także dorobek translatorski. Już w roku 1947 ukazały się w piśmie „Znak” (nr 5 i 7) dwa przekłady tekstów G. K. Chestertona. Na szczególne wyróżnienie zasługują wydane w ostatnich latach – we wspomnianym już *Wyborze dramatów* w opracowaniu H. Saweckiej – tłumaczenia dramatów P. Claudela: *Atlasowy trzewiczek* i *Joanna d’Arc na stosie*.

W dniu 28 października 2003 r. odbyły się w Warszawie, w Domu Sióstr Miłosierdzia, 90. urodziny Profesor Ireny Sławińskiej, zorganizowane przez Katedrę Dramatu i Teatru KUL, pod patronatem JE Metropolity Lubelskiego ks. Arcybiskupa prof. dra hab. Józefa Życińskiego, JM Rektora KUL ks. prof. dra hab. Andrzeja Szostka i Prezydenta miasta Lublina Andrzeja Pruszkowskiego. Z tej okazji opublikowano pracę zbiorową pt. *Świat jako spektakl. Irenie Sławińskiej na dziewięćdziesiąte urodziny* (red. Wojciech Kaczmarek, Lublin 2003, Wydawnictwo KUL). W tej księdze zamieścili swe teksty – odnoszące się do Osoby i dorobku naukowego Pani Profesor – m.in.: abp Józef Życiński: *Człowiek z właściwościami. Wprowadzenie*; Andrzej

Szostek MIC: *Słowo do Księgi [...]*. Dużym walorem tej książki są piękne fotografie i *Bibliografia prac Ireny Sławińskiej*, opracowana przez Andrzeja Paluchowskiego (lata 1933-1976) i Wojciecha Kaczmarka (lata 1977-2002).

*

Profesor Irenę Sławińską poznałam w dniu 7 czerwca 1966 r. Jest to – utrwalona w moim indeksie – data egzaminu z historii literatury powszechnej. Nigdy przedtem nie zetknęłam się bezpośrednio z Panią Profesor ani nie uczęszczałam na Jej zajęcia; nie było takowych w moim dotychczasowym programie studiów. Och, jak straszono mnie tym egzaminem! W opowieściach studentów ze starszych lat Pani Profesor jawiła się jako szczególnie okrutna dla studentów płci żeńskiej. Jakże niesłuszne okazały się te przepowiednie. Pani Profesor powitała mnie miłym uśmiechem i zapytała, co czytałam spoza wyznaczonej listy lektur. Wymieniłam kilka nazwisk, znanych mi z wykładów z literatury współczesnej w Państwowym Ośrodku Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie. Po maturze ukończyłam tamże Roczne Studium Bibliotekarskie, gdzie zdobyłam m.in. wiedzę z zakresu bibliografii, co bardzo mi się przydało na studiach polonistycznych. Na egzaminie opowiedziałam jeszcze o wyjazdach z Jarocina do teatrów Poznania i Łodzi i podzieliłam się własnymi uwagami na temat inscenizacji *Fizyków* F. Dürrenmatta w Teatrze Nowym w Łodzi. Z egzaminu otrzymałam ocenę dobrą, co w opinii starszych koleżanek i kolegów zostało odczytane jako równoznaczne z bardzo dobrą.

Pierwszy mój kontakt z Panią Profesor był bardzo pozytywny i na III roku studiów wybrałam Jej proseminarium literackie. Temat pracy proseminaryjnej wybrała mi sama Pani Profesor. Dotyczył analizy tytułów wierszy młodopolskich. Za tę pracę otrzymałam nagrodę książkową z dedykacją, wypisaną tak, jak indeks, pięknym, kaligraficznym pismem Pani Wyczółkowskiej, kierownika Dziekanatu: „Stud. Marii Gołofitównie za sumiennie zebrany i samodzielnie zinterpretowany materiał w pracy o tytułach liryków Młodej Polski, wykonanej na proseminarium literackim dla studentów III roku / Czesław Zgorzelski / Dziekan / Lublin, dn. 25.10.1967 r.”

Na wykładach Pani Profesor prezentowała nam wyniki swoich najnowszych badań naukowych, jeszcze nie opublikowanych, np. *Teatr Młodej Polski, Claudel i teatr* (rok akademicki 1967/1968).

Na IV roku studiów wybrałam seminarium teatrologiczne prowadzone przez Panią Profesor i za Jej zachętą kontynuowałam zainteresowania problematyką tytułów. Tytuł mojej pracy magisterskiej został sformułowany

następująco: *Tytuły modernistycznych dzieł sztuki. Z zagadnień problematyki estetycznej epoki*. Był to temat wówczas nowatorski. Literatura przedmiotu była bardzo uboga. Rozwinęła się dopiero w latach następnych. Wiele prac o tytule powstało znacznie później². Musiałam przeczytać mnóstwo utworów literackich, a także opracowań z dziedziny estetyki, muzyki, malarstwa, rzeźby, architektury itd.

Profesor Sławińska zwracała szczególną uwagę na część pracy, zawierającą uzasadnienie wyboru tematu i stan badań: na to, jakie są dotychczasowe wyniki badań nad podjętym zagadnieniem, co nowego mają wniesić podjęte przez nas badania. Nie było to w naszej dotychczasowej edukacji polonistycznej czymś nowym. Stan badań był obowiązkową częścią pracy rocznej już na I roku studiów, u Pana Magistra Stanisława Fity.

Innym zagadnieniem, na które Pani Profesor zwracała uwagę, była sprawa terminologii w oglądzie historycznym: kiedy, w jakim kontekście kulturowym pojawił się dany termin literacki czy teatralny, jaki był jego dalszy żywot, jak przekształcało się jego znaczenie. Używała precyzyjnego języka i tego samego oczekiwała od swoich studentów. Stosowała np. formę *dativus pluralis* „lekcyj”, „konferencyj”, dla odróżnienia od *dativus singularis*. Wymagała też dobrej znajomości języków obcych, a od swoich seminarzystów – samodzielności. Od razu „puszczała nas na głęboką wodę”: dawała tematy nowatorskie, dotychczas nie opracowane, rozległe, wymagające olbrzymiej kwerendy bibliograficznej i bibliotecznej.

Pani Profesor organizowała z naszą grupą seminaryjną wspólne oglądanie spektakli w Teatrze Juliusza Osterwy w Lublinie. Najbardziej utkwił mi w pamięci gościnnie spektakl *Historii o chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim* w reżyserii Kazimierza Dejmkę. Po spektaklach odbywały się dyskusje na seminarium. Wprowadzała też nas, seminarzystów, w ogólnopolskie życie naukowe. Przykładem może być wyjazd do Poznania na konferencję naukową, poświęconą Młodej Polsce. Uczestniczyli w nim studenci V roku oraz ci z IV, którzy złożyli rozdział pracy magisterskiej. Należałam do tych drugich. Nasz wyjazd do Poznania obfitował w wydarzenia kulturalne. Jechaliśmy przez Warszawę. W Muzeum Narodowym obejrzelśmy wystawę Gutenbergo. W Poznaniu mieliśmy możliwość wysłuchania referatów m.in. prof. Kazimierza Wyki i dra Wiesława Juszcza. Udział nas młodych w konferencji odnotował sprawozdawca „Dialogu”. W Teatrze Polskim w Poznaniu

² Zob. tk. [T. Kostkiewiczowa]. *Tytuł*. W: *Słownik terminów literackich*, wyd. 4, Wrocław 2002, s. 596.

obejrzelismy inscenizację sztuki Tadeusza Micińskiego *W mrokach złotego pałacu, czyli Basilissa Teofanu*, w reżyserii Marka Okopińskiego³. Mnie spotkało dodatkowo jeszcze jedno przeżycie. Przełożona akademika, prowadzonego przez siostry służebniczki pleszewskie, zaprosiła mnie do auli UAM na koncert *Mesjasza* Haendla w wykonaniu Chóru Męskiego i Chłopięcego pod dyrekcją Stefana Stuligrosza.

Do przyjemnych wydarzeń należały nasze nieoficjalne spotkania np. w Rogóźnie, gdzie Pani Profesor miała swój mały, letni domek. Stawiliśmy się rano zziębnięci. Na płocie suszył się kostium kąpielowy Pani Profesor, która już zdążyła przepłynąć jezioro. Po krótkim posiłku czekał nas spacer nad Jezioro Piaseczno. Z trudem dotrzyaliśmy Jej kroku. Ja wlokłam się na końcu, rozmawiając ze śp. Siostrą Hanną Grabską OSU. W pewnej chwili Pani Profesor zatrzymała się. – Ofiarowuję ci krzak dzikiej róży – powiedziała do mnie. Innym kolejno ofiarowywała kępy irysów i innych „młodo-polskich” kwiatów napotykanych po drodze.

Po I roku naszego seminarium Pani Profesor wyjechała za granicę i powierzyła nas Panu Docentowi Stefanowi Sawickiemu, który został promotorem naszych prac magisterskich.

Profesor Sławińska troszczyła się o to, by prace magisterskie Jej seminarzystów ukazywały się drukiem. Z mojego seminarium zostało opublikowane obszernie streszczenie pracy S. Grabskiej wraz bogatym aparatem naukowym⁴ oraz jeden rozdział mojej pracy magisterskiej⁵.

Wkrótce po ukończeniu studiów, już jako młoda matka, zostałam przez Panią Profesor zaproszona do uczestniczenia w Jej seminarium doktorskim. Jako doktoranci bardzo ceniliśmy sobie to, że seminaria odbywały się w mieszkaniu Pani Profesor. Na temat pracy wybrała mi *Teatralną recepcję Maeterlincka w okresie Młodej Polski*.

W dniu 1 grudnia 1975 r. rozpoczęłam pracę w Katedrze Dramatu i Teatru KUL. Podczas pracy w Katedrze obroniłam pracę doktorską w Instytucie Sztuki Polskiej Akademii Nauk (październik 1978 r.); promotor: prof. dr Irena Sławińska, recenzenci: prof. dr Tadeusz Sivert (IS PAN), doc. dr hab. Jerzy Got-Spiegel (UJ). Praca ukazała się w Wydawnictwie Ossolineum (Wrocław 1980).

³ Rec. A. Wróblewski, *Między niebem a rynsztokiem*, „Teatr” 1967, nr 21, s. 3-5.

⁴ S. H. Grabska, *Dramat religijny w epoce Młodej Polski*, „Roczniki Humanistyczne” 20(1972), z. 1.

⁵ M. B. Styk owa, „Correspondance der arts” w tytułach dzieł sztuki z okresu około 1900, „Roczniki Humanistyczne” 23(1975), z. 1.

Przez kolejne lata pracowałam w Katedrze na następujących stanowiskach: młodszy dokumentalista, adiunkt dokumentacji naukowej. Po złożeniu egzaminu przed Państwową Komisją do spraw Bibliotekarzy i Dokumentalistów Dyplomowanych zostałam awansowana na stanowisko dokumentalisty dyplomowanego. Do moich obowiązków należało organizowanie – wspólnie z Panią Profesor – licznych sympozjów Katedry. Pierwszym z nich było międzynarodowe sympozjum na temat *Teatrologia dzisiaj – refleksja metodologiczna* (12-14 XII 1975). Przygotowywałam do druku materiały z sympozjum, które ukazały się w „Rocznikach Humanistycznych” 25(1977), z. 1. Wśród autorów byli m.in. Andre Veinstein (Paryż), Stefania Skwarczyńska (Łódź), Timo Tiusanen (Helsinki), Artur Zavodsky (Brno), Eleonora Udalska (Łódź).

Owocem konferencji *Dramat i teatr sakralny* (Lublin, maj 1983) była książka pod tym samym tytułem pod red. I. Sławińskiej, W. Kaczmarka, W. Sulisza i M. B. Stykowej. Tu ukazał się również tekst mojego referatu pt. *Młodzieżowy teatr religijny w dwudziestoleciu międzywojennym*.

Byłam też współredaktorem zeszytów „Roczników Humanistycznych”, poświęconych dramатовi i teatrowi religijnemu⁶, oraz przygotowałam do druku obszerne streszczenia sześciu prac magisterskich pod kierunkiem Pani Profesor, poświęconych historii Teatru Akademickiego KUL, które ukazały się w *Historycznoliterackich pracach ćwiczeniowych* (Wyd. KUL, Koło Polonistów Studentów KUL 1981 z. 4).

Prace magisterskie z zakresu historii teatru lubelskiego ukazały się w książce *Z życia teatralnego w Lublinie w latach 1866-1927* pod red. M. B. Stykowej (Lublin 1982, RW KUL). Napisałam tu *Wstęp i Bibliografię*.

Wspólnie z Panią Profesor byłam współredaktorem książki: *Wśród mitów teatralnych Młodej Polski* (Kraków 1983, Wydawnictwo Literackie), w której ukazały się dwa moje studia: *Maeterlinck w Młodej Polsce – mit dramaturga i Legendarna inscenizacja Młodej Polski („Wnętrze” Maeterlincka w reżyserii Tadeusza Pawlikowskiego)*. Inna współredagowana książka to *Popularny dramat i teatr religijny w Polsce*, pod red. I. Sławińskiej i M. B. Stykowej (Lublin 1990).

Do moich obowiązków w Katedrze należała też praca dokumentacyjna. Prowadziłam kartoteki bibliograficzne, głównie dramatu i teatru religijnego (tekstów i opracowań) oraz zespołów wystawiających spektakle o tematyce religijnej. Współpracowałam także z wieloma zespołami amatorskimi, np.

⁶ „Roczniki Humanistyczne” 29(1981), z. 1; 31(1983), z. 1.

z Teatrem Sakralno-Dramatycznym, kierowanym przez ks. Zygmunta Wnurowskiego w Ćmielowie.

Wykonywałam również kwerendy i bibliografie do prac Pani Profesor. Najbardziej obszerna ukazała się w Jej książce pt. *Współczesna refleksja o teatrze. Ku antropologii teatru*, za którą otrzymałam piękne podziękowanie we *Wstępie*.

W dniu 15 kwietnia 1978 r. uczestniczyłam w uroczystości jubileuszowej 40-lecia pracy naukowej Profesor Ireny Sławińskiej. Współ ze śp. ks. Marianem Lewką wręczałam Jej kosz kwiatów, co utrzymała piękna fotografia, zamieszczona w „Biuletynie Informacyjnym KUL” i w „Słowie Powszechnym”. Śp. Profesor Jadwiga Sokołowska wręczyła Jubilatce tom „Roczników Humanistycznych” Jej poświęconych, w którym znalazł się także mój artykuł.

Pracując w Katedrze Dramatu i Teatru dwukrotnie przebywałam na stypendium naukowym w Belgii: w 1983 r. w Brukseli i w 1988 r. na Université Catholique de Louvain-la-Neuve. W Belgii ukazało się kilka moich publikacji.

Długi, 16-letni okres mojej pracy zawodowej w Katedrze Dramatu i Teatru KUL (od 1 XII 1975 do 30 IV 1991), kierowanej przez Profesor Sławińską, był dla mnie bardzo owocny. Uzyskałam doktorat, opublikowałam wiele artykułów, uczestniczyłam w licznych konferencjach naukowych w kraju i za granicą (Belgia, Gandawa 1985).

W 1998 roku Pani Profesor była jednym z recenzentów w moim przewodzie habilitacyjnym, przeprowadzonym na Wydziale Nauk Humanistycznych KUL.

Dnia 28 października 2003 roku uczestniczyłam w Warszawie w uroczystości 90-lecia urodzin Pani Profesor i otrzymałam od niej książkę *Świat jako spektakl* z odręczną dedykacją. Ucieszyła się, że jestem kierownikiem Katedry Edukacji Literackiej i Teatralnej w Instytucie Pedagogiki KUL.

W dniu 27 stycznia 2004 roku uczestniczyłam we mszy św. za duszę śp. Ireny Sławińskiej w Kościele Akademickim KUL, a 4 lutego – jako przedstawiciel Wydziału Nauk Społecznych KUL – w uroczystościach pogrzebowych w kościele św. Karola Boromeusza na warszawskich Powązkach. Uroczystości te zgromadziły znanych mi wielu Jej dawnych absolwentów. Mszę św. pogrzebową koncelebrowali m.in. ks. Mirosław Paciuszkiewicz i ks. Wiesław Niewęglowski. Z Dzierżoniowa przyjechała Janina Rząsa, z Krakowa s. Maria Stachurska, z Gdańska Jan Ciechowicz i Tomasz Jaworski. Po pogrzebie dobrze wspominaliśmy naszą Mistrzynię.